

Beszterce-Naszód és Szilágy megye fejlődése (1976–1980)

Ismeretes, hogy az új ötéves terv a termelőerők területi elhelyezésének javítása végett feladatul jelöli ki az alacsony potenciálú megyék iparának gyorsabb ütemű növelését, hogy 1980-ig elérjék a 10 milliárd lejes ipari össztermelést. 1975-ben még 18 olyan megye volt az országban, melynek ipari termelése az említett szint alatt állt. Mit is jelent azonban e sokat használt kifejezés: alacsony gazdasági potenciál vagy elmaradottság? Mindenekelőtt viszonylagosságot. Mint minden viszonyításnál, mércét kell használnunk. Az ország megyéiről lévén szó, a szakirodalom mércéként az országos átlagszintet fogadta el. Ami ennél a szintnél alacsonyabb, az elmaradott, és fordítva.

A bökkenő azonban itt kezdődik. A viszonyításoknál általában a mérce változatlan nagyság. A méteres hossza, mióta a francia forradalom bevezette, nem változott. A jelen esetben, s általában a közgazdaságtanban, a mérce maga is változó. Az országos átlagszint állandóan növekszik. Ezért az elmaradás felszámolása nem rövid ideig tartó feladat. Beszterce-Naszód és Szilágy megye ipari termelésének növekedési üteme már az előző ötéves tervben is jóval meghaladta az országos ütemet, de ennek ellenére az alacsony gazdasági potenciálú megyék sorába tartoznak.

Melyek azok a mutatók, amelyeket meg kell vizsgálnunk, amikor valamely megye gazdasági-társadalmi fejlettségi színvonalát elemezzük? Elsősorban az ipari össztermeléssel kapcsolatos mutatókat. Ezek közül az első helyen az a hányad áll, amellyel az illető megye az ország ipari össztermelésében részt vesz. Az 1974. évi statisztikai adatok szerint Szilágy és Beszterce-Naszód megye is 0,3–0,3%-kal vett részt, miközben Brassó megye részaránya 6,4%-os, Prahova részaránya 5,5%-os volt, nem szólva a főváros 17,5%-os részarányáról.

Tekintettel arra, hogy a megyék lakosságuk számát illetően nem egyformák, az egy lakosra jutó termelés mutatója pontosabban fejezi ki fejlettségi színvonalukat. E tekintetben vizsgálva az adatokat, azt tapasztaljuk, hogy az egy lakosra jutó ipari termelés országos mennyisége mintegy négy-ötzöröse a szóban forgó megyék hasonló adatainak.

Egy másik tényező, melyet elemeznünk kell, a lakosság foglalkozási szerkezete, pontosabban a mezőgazdaságban és a nem mezőgazdasági ágakban dolgozók részaránya. 1975-ben Beszterce-Naszód és Szilágy megyében a mezőgazdaságban foglalkoztatottak részaránya meghaladta a 60%-ot, miközben az országos átlag már 1974-ben 40% alatt volt.

A lakosság társadalmi szerkezetét tükrözi továbbá az 1000 lakosra jutó alkalmazottak száma is. Ez a mutató országos viszonylatban 1974-ben 286 volt, míg Beszterce-Naszód megyében 167-et, Szilágy megyében csak 160-at tett ki.

A városiak részaránya, amely lényegében a lakosság társadalmi szerkezetét tükrözi, másik olyan mutató, amely kifejezi valamely megye társadalmi-gazdasági fejlettségi szintjét. Az ezzel kapcsolatos adatokat az alábbi táblázatban foglaltuk össze:

	Országos átlag	Beszterce- Naszód	Szilágy
A városi lakosság részaránya 1974-ben	42,7%	18,9%	19,5%

A vizsgálat tárgyai lehetnek bizonyos demográfiai jelenségek is. Ilyenek a munkaképes lakosság részaránya az összlakosságban. Ez a vizsgált megyékben alacsonyabb (55% körül mozog) az országos átlagnál, amely 1974-ben több mint 57% volt. Ez annak következménye, hogy az elmúlt években ezekből a megyékből

elvándoroltak, mindenekelőtt a munkaképes férfiak, s ennek következményeként a munkaképes lakosságon belül a nők túlsúlyba kerültek.

A más megyékbe történő ingázás ugyancsak jellemző az elmaradott megyékre. Beszterce-Naszódból és Szilágyból mintegy 10 000—15 000 munkás dolgozik a szomszédos megyék ipari központjaiban.

A bemutatott adatok jellemzik Beszterce-Naszód és Szilágy gazdasági-társadalmi fejlettségének színvonalát az új ötéves terv küszöbén. Az elmaradás felszámolásának útja világos: ezekben a megyékben tovább kell fejleszteni az ipart, mégpedig az országos fejlődési ütemnél gyorsabban.

Az említett két megyében az új ötéves terv időszakában hatalmas arányú beruházásokra kerül sor, amelyek összértéke meg fogja haladni a 10—10 milliárd lejt. Ezzel biztosítjuk, hogy az ipari össztermelés évi növekedési üteme a két megyében meghaladja a 40%-ot, miközben az országos átlag körülbelül 11%-os lesz.

A meglévő ipar fejlesztése mellett a termelés növekedését főleg új ipari egységek létrehozása révén érjük el.

Hogy a megyeszékhelyek politikai-közigazgatási szerepkörük mellett fontos ipari szerepkörhöz is jussanak, az ipari objektumok jelentős részét ebben az ötéves tervben Besztercén és Zilahon központosítják. Milyen problémák elé állítják az illető megyéket a nagyarányú beruházások?

Az iparfejlesztés mindkét megyében mintegy 20 000—25 000 új munkahelyet hoz létre. Az új iparegységek jellegüknél fogva biztosítani fogják az elvándorlás következményeként túlsúlyba került női munkaerő foglalkoztatását is. Mindkét megyében évenként a munkaképes korcsoportba jutó korosztályok létszáma mintegy 5000—5500 fő. Ezek a korosztályok biztosítják majd a megyék munkaerőigényét. A munkaerőt azonban idejében és megfelelő színvonalon kell képezni. Évégett az illető megyékben számos szakiskolát és ipari középiskolát hoznak létre. De más megyék tanintézményei és üzemei is közreműködnek a munkaerőképzésben.

A megnövekedett számú munkásság elszállásolására mindkét megye ipari telephelyei közelében lakásokat, népjóléti, művelődési egységeket kell majd építeni. A bölcsődék és az óvodák méretezésekor figyelembe kell venni, hogy a betelepülők túlnyomó része fiatal, s emiatt a születési arányszám jóval meghaladja majd az átlagos szintet, de ezen túlmenően többnyire hiányozni fognak a nagymamák is.

E nagyarányú ipartelepítést mindkét megyében mintegy tíz-tízezer új lakás felépítése fogja kisérni. Ennek következtében az illető megyék városi lakossága öt év alatt megkétszereződik. Ez azonban nem azt jelenti, hogy minden új ipari alkalmazzott az ipari egységeknek telephelyt biztosító városban fog lakni. Az ipari dolgozók mintegy 30%-a ingázóként a szomszédos falvakból fog bejárni. Így ezekben a megyékben is, különösen a székhelyek körül, ki fognak alakulni a peremközségek, a „hálószo-ba-falvak”. Így Zilah környékén: Haraklán, Cigányi, Nyirsíd; Beszterce környékén Csatófalva, Sófalva, Szeretfalva, Jád, Nagydemeter. Az ingázók számának növekedése szükségessé teszi majd a bekötőutak korszerűsítését és a közlekedés jobb megszervezését.

A legfontosabb probléma talán az ipari egységek, valamint a megnövekedett városi lakosság vízellátása lesz. A jelenlegi vízforrások nem tudják kielégíteni a megnövekedett szükségletet. A megoldást a tervezők gyűjtötavak létrehozásában találták meg.

Az ipari egységek elhelyezése érdekében az említett városokban ipari övezeteket szükséges létrehozni, közművesíteni kell őket. A tervezett ipari övezetek, lakótelepek kijelölésekor mindenekelőtt figyelembe vették, hogy ezek természetlen vagy kevésbé termékeny területeken kapjanak helyet, továbbá azt, hogy a zajt vagy a levegőszennyeződést előidéző egységeket a lakónegyedektől megfelelő távolságra helyezték el. A vízzennyeződés megakadályozása érdekében minden ipari övezetet ülepítő és derítő állomással látnak majd el.

Az ipari övezetek részletterveinek kidolgozásakor a minisztériumok, a megyék vezetősége, a tervezők a lehető legmesszebbmenően figyelembe vették a gazdaságosság elveit. A részletterveket több változatban dolgozták ki, s minden változatnak külön kiszámították a beruházási költségeit. Ezeket a változatokat több ízben megvitaták a legfelsőbb párt- és állami szervek. E viták során kikristályosodtak azok a gazdaságossági szempontok, melyeket az ipari övezetek részletterveinek kidolgozásakor figyelembe kell venni, s melyeket az alábbiakban lehetne összegezni:

— ahol lehetséges, az azonos arcélú egységek számára külön ipari övezeteket kell kialakítani, így biztosítható ugyanis közöttük a leghatékonyabb együttműködés;

— az ipari övezetben telephelyet kapó egységek közös funkcióit tanácsos összevonni, hogy ezzel is csökkentsék a területi igényt és az építkezési költséget: így közös javítóműhelyeket, hőközpontokat, ülepítő berendezéseket, vasúti rendezőpályaudvart kell létrehozni;

— egyes közös résztermékek gyártására egységes részlegeket kell létrehozni: így például az öntődék, galvanizáló műhelyek, csomagolóanyagok gyártását végző műhelyek, szerszám- és karbantartó műhelyek közösek legyenek;

— az egységek elhelyezésekor figyelembe kell venni, hogy a víz-, villany-, gáz-, csatornázási hálózat hossza minimális legyen;

— ahol a technológiai folyamat megengedi a magasépítkezést, ott a területigényt emeletes csarnokok építésével kell csökkenteni;

— az ipari egységeket kiszolgáló szociális-művelődési létesítmények közősek legyenek (ételgyárak, orvosi rendelők);

— az építő vállalat szervezési teleteit, anyagraktárait egységesíteni kell.

Ezeknek az elveknek az érvényre jutása a minimálisra csökkenti a beruházási költségeket. S ezek mint lehetőségek a termelési eszközök szocialista tulajdonában gyökereznek, érvényre jutásuk a tervezőktől és a kivitelezőktől függ. Az említett két megye ipari övezeteinek részlettervei már elkészültek, s az építkezések meg is kezdődtek.

Az 1976—1980-as ötéves terv feladatainak megvalósítása után a vizsgált megyék gazdasági-társadalmi fejlettségi mutatói a következő szintet érik el:

	1975		1980	
	Beszterce-Naszód	Szilágy	Beszterce-Naszód	Szilágy
A nem mezőgazdaságban dolgozók aránya (%)	38	40	50	60
Az ezer lakosra jutó alkalmazottak száma	167	160	235	250
A városi lakosság részaránya (%)	18,9	19,5	36,0	37,8

Ezeket az adatokat elemezve arra a következtetésre jutunk, hogy mind Beszterce-Naszód, mind Szilágy megye az új ötéves terv időszakában hatalmas lépést fog tenni a társadalmi-gazdasági haladás útján. Ennek ellenére fejlettségük színvonala még mindig alacsonyabb lesz, mint az országos átlag.

Ebből eredően — amint azt a XI. pártkongresszus irányelvei megállapítják — a gazdasági fejlődés 1981—1990 között is a termelőerők arányos növekedése közepe fog végbemenni, hogy ily módon biztosítsák az ország megyéinek megfelelő társadalmi-gazdasági haladását.

Mărioara Salvanu—Keszi-Harmath Sándor

Dénes Sándor: Fali tál

